

Notitie uitwerking Motie 27

Aanleiding

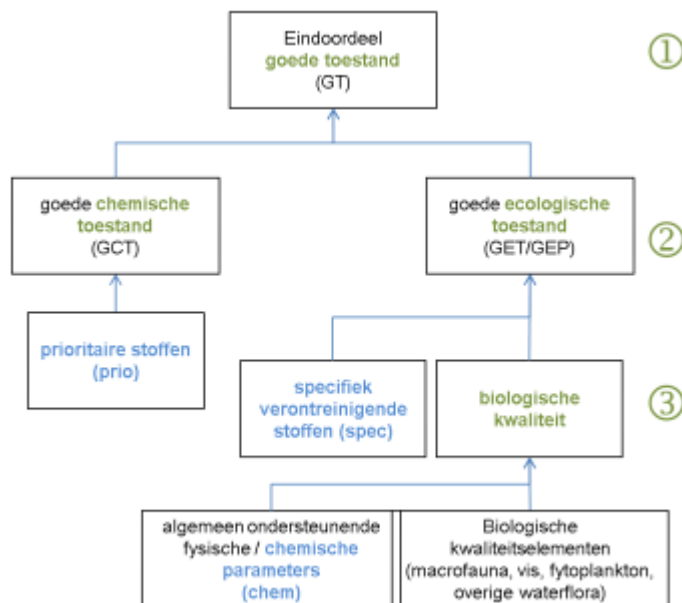
Op 3 juli heeft u in de vergadering van Provinciale Staten Motie 27 "Zuiver water voor iedereen zonder kopzorgen" aangenomen. In deze motie heeft u aan GS gevraagd om overzicht te geven van de stoffen die in de KRW-watervaten het bereiken van de ecologische doelen belemmeren. PS verzoekt GS op basis van deze informatie maatregelen uit te werken en daarvoor middelen beschikbaar te stellen in de begroting 2018. Vooruitlopend op de resultaten van de inventarisatie is in de begroting 2018 opgenomen dat wij in programma Water rekening houden met de door u ingediende motie (pag. 42 onder 3.3.2.2.1). Omdat de gevraagde gegevens niet beschikbaar waren, is in augustus opdracht verleend aan een adviesbureau voor het inventariseren van de stoffen die een belemmering vormen voor de ecologische doelen in de 57 oppervlaktewatervaten in de provincie Utrecht, speciaal: nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics. Daarnaast is in de opdracht aan het adviesbureau gevraagd effectieve maatregelen in beeld te brengen.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van bestaande gegevens uit verschillende bronnen. Ook is er met elk van de 4 waterschappen een gesprek geweest over de gegevens en de interpretatie daarvan. In een plenaire bijeenkomst zijn de ervaringen en mogelijke maatregelen en de rol van de provincie Utrecht besproken. Onderwerp van het onderzoek zijn de verschillende categorieën stoffen die in het beoordelingskader van de KRW worden getoetst, aangevuld met de zogenaamde nieuwe stoffen, zoals medicijnresten en microplastics. De nieuwe stoffen maken geen onderdeel uit van de vastgelegde doelen van de KRW. Er bestaan ook geen normen voor en ook het effect op de ecologie is nog niet bepaald. Zeker is wel dat deze stoffen steeds vaker in het milieu en grondwater worden aangetroffen en voor de toekomst een bedreiging kunnen gaan vormen. Ook landelijk zijn bestuurlijke afspraken gemaakt voor de aanpak van nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics in de Intentieverklaring Delta aanpak waterkwaliteit en zoetwater.

Het eindconcept van het onderzoek is ter informatie met een memo aangeboden aan de commissievergadering RWG van 23 oktober 2017.

Conclusies rapport adviesbureau

Voor sommige 'oude' stoffen zijn er nog overschrijdingen van de normen van de KRW. Maar niet alle stoffen

Figuur 1: KRW-beoordelingsmethodiek

hebben direct effect op de ecologische kwaliteit (biologie). Dit is te zien in figuur 1. De onderste twee blokjes worden door de provincie vastgelegd als biologische kwaliteit (nummer 3) in het BWM-plan, namelijk de biologische kwaliteitselementen en de algemeen ondersteunende parameters. **Stikstof en Fosfaat vallen onder de ondersteunende parameters en zijn daarmee de grootste probleemstoffen voor het behalen van de ecologische doelen die de provincie heeft vastgelegd.** Het bereiken van de goede toestand, het eindoordeel, is naast de doelen die de provincie vastlegt ook afhankelijk van de aanwezigheid van andere stoffen in het water. Het beperken van de aanwezigheid van deze stoffen ligt veelal buiten de invloedssfeer van de provincie doordat deze stoffen in het milieu aanwezig zijn, maar het gebruik ervan niet meer is toegestaan. Ook worden stoffen door de lucht verspreid (atmosferische depositie), waar regionaal weinig mogelijkheden tot beperking zijn, maar waarvan de aanwezigheid in het milieu wel de KRW-doelen in de weg staat (zie figuur 1, prioritaire stoffen).

Voor de medicijnresten en microplastics is aangetoond dat ze voorkomen in het water. Er is echter nog veel leemte in kennis over effecten op de leefomgeving en hoe normen kunnen worden bepaald en welke aanpak effectief is. Deze stoffen vormen strikt genomen nog geen doel van de KRW, maar kunnen op termijn wel van invloed zijn en mogelijk worden toegevoegd aan de lijst met stoffen waaraan de KRW wordt getoetst.

Van conclusies naar aanpak

Als gekeken wordt naar de belemmeringen voor het bereiken van de ecologische doelen (KRW) te verminderen zijn, ligt dit voornamelijk op het terrein van nutriënten. Naast de biologische parameters zijn enkele stoffen als ondersteunende parameters benoemd (fosfor en stikstof).

Fosfor en stikstof komen uit het effluent van de rioolzuiveringsinstallaties (RWZI) en uit agrarische percelen door de af- en uitspoeling naar het oppervlaktewater. Hier zijn mogelijkheden tot versnelling van maatregelen en schaalvergroting. Voor gewasbeschermingsmiddelen geldt dat deze nog in het (grond)water aangetroffen worden, maar het gebruik van veel stoffen al verboden is. Voor de middelen die zijn toegelaten geldt dat de toepassing nog kan verbeteren door het inzetten van de juiste technieken en zo te voorkomen dat de stoffen zich verspreiden in het milieu via de lucht of door af- en uitspoeling van het agrarisch perceel.

Daarnaast is er een nieuwe opgave ontstaan om medicijnresten en microplastics te verminderen in het oppervlaktewater en grondwater. Voor de nieuwe stoffen geldt dat er ook nog veel onduidelijkheid is over gevolgen voor de leefomgeving en effect van maatregelen. Het ziet er naar uit dat het meest effectief is om de problemen in de keten aan te pakken. Voor medicijnresten loopt een landelijk traject om te bepalen waar en hoe het beste kan worden ingegrepen. De aanpak moet natuurlijk wel regionaal worden ondersteund en versterkt. De Samenwerkingsagenda Water provincie Utrecht richt zich ook op medicijnresten en microverontreinigingen en vormt hiervoor regionaal dus al een aanknopingspunt.

Over microverontreinigingen (plastics) is nog niet genoeg kennis ontwikkeld over het meten, de opgave en een aanpak. Hier wordt ook door de drinkwatersector onderzoek naar gedaan.

Regionaal zijn er dus in ieder geval initiatieven en versterkingen mogelijk op het gebied van nutriënten en medicijnresten. In deze notitie staat beschreven hoe er gekomen gaat worden tot de uitwerking van deze twee sporen. De uitwerking zal aan u gepresenteerd worden bij de behandeling van de Kadernota 2018 vanwege de financiële gevolgen van deze impuls voor waterkwaliteit.

Te nemen maatregelen

1. De uitwerking van een subsidieregeling voor landbouwers

Meest succesvolle aanpak om invulling te geven aan Motie 27 lijkt een impuls aan de vermindering van nutriënten in het oppervlaktewater. Daarvoor kan de provincie uitvoering van maatregelen stimuleren. Voor de aanpak van de probleemstoffen voor de KRW wordt daarom gedacht aan een stimuleringsregeling voor landbouwers. De regeling is vergelijkbaar met de bestaande POP3-regeling, maar is bedoeld voor projecten met een kleine omvang en voor individuele boeren makkelijker toegankelijk. Gebleken is dat daaraan behoefte bestaat en ook voor de agrariër voordelen biedt. Die regeling kan op drie manieren worden ingestoken:

- **Extra middelen voor POP3:** via extra cofinanciering van POP3, waar ook verbetering van de waterkwaliteit als doel is gesteld. Via een speciale openstelling met laagdrempelige eisen aan de doelgroep worden bereikt.
 - Voordeel: beschikbaar bedrag wordt door cofinanciering door de EU verdubbeld.;
 - Nadeel: POP3 regeling heeft zijn beperkingen zoals complexiteit van aanvragen en externe administratieve kosten bij RVO.
- **Een nieuwe “POP3-proof” subsidieregeling:** het opstellen van een subsidieregeling die voldoet aan de eisen van POP3 met betrekking tot rechtmatigheid en staatssteun, maar die zich richt op projecten met een kleinere omvang voor individuele boeren ;
 - Voordeel: kaders kunnen worden overgenomen maar regeling ziet er anders uit waardoor de beperkingen van POP3 tot een minimum gelden;
 - Nadeel: maatregelen die buiten POP3 vallen, maar wel bijdragen aan de KRW doelen kunnen niet door deze regeling gefinancierd worden. Geen EU-cofinanciering.
- **Een nieuwe subsidieregeling los van POP3:** het opstellen van een subsidieregeling die breder is dan de kaders van POP3.
 - Voordeel: maatregelen die buiten POP3 vallen, maar wel bijdragen aan de KRW doelen kunnen wel door deze regeling gefinancierd worden.
 - Nadeel: een nieuwe subsidieregeling los van POP3 vergt een nieuw kader, dat onder meer opnieuw moet worden getoetst op verbod op staatsteun. Vraagt inpassing in en afstemming op de provinciale subsidieverordening.

2. Een intensivering van de samenwerkingsagenda nieuwe stoffen

Voor medicijnresten en microverontreinigingen is geconstateerd door de waterbeheerder in de provincie dat de Samenwerkingsagenda Water provincie Utrecht met aanvullend Rijksbeleid op waterzuivering effectief kunnen zijn. Met de Samenwerkingsagenda kunnen regionale activiteiten worden opgepakt, die aansluiten op de landelijke ontwikkelingen. Een intensivering zou kunnen bestaan uit:

- **leemte in kennis oplossen;**
- **gedragsverandering via voorlichting aan burger;**
- **samenwerking met actoren in de keten om regionaal maatregelen toe te passen.**
- **als provincie een regionale regierol/verbindende rol pakken ter verkenning en versnelling van aanpassing van de RWZI's**

Hoofdpijnen proces

De uitwerking van een subsidieregeling voor landbouwers

Voor de Kadernota 2018 wordt uitgezocht hoe de subsidieregeling vorm krijgt en welk kader nodig is. Hiervoor zullen de volgende vragen beantwoord moeten worden:

- Welke soort maatregelen/innovaties vallen onder de stimuleringsregeling?
- Waar is behoefte aan bij de sector en de waterschappen?
- Hoe zorgen we dat de subsidieregeling laagdrempelig wordt?
- Welke vorm van subsidieregeling past hier het beste bij (keuze uit bovenste drie)?
- Welke kaders krijgt de regeling?
- Hoe wordt gewaarborgd dat maatregelen/innovaties blijvend zijn?

Een intensivering van de samenwerkingsagenda nieuwe stoffen

Om te komen tot een intensivering van de Samenwerkingsagenda Water voor nieuwe stoffen moeten de volgende vragen beantwoord worden:

- Wat gebeurt er al in op het gebied van nieuwe stoffen/ welke processen lopen er?
- Welke processen kunnen geïntensiveerd worden (financieel/mankracht) door de Samenwerkingsagenda water provincie Utrecht?
- Is er behoefte aan aanvullende acties? En zo ja, welke?
- De regionale regierol voor een extra trap op de RWZI's
 - Is er behoefte aan een regionale regierol?
 - Hoe geven we deze regierol vorm, ook in relatie tot de activiteiten die het Rijk ontplooit? Het kabinet komt in overleg met relevante sectoren met een beleidsprogramma om dit op een kosteneffectieve manier terug te dringen.

Voorstel en financiële dekking

Het bovenstaande wordt uitgewerkt en in de Kadernota van 2018 zal een dekkingsvoorstel komen. Onderzocht wordt of een budget van €200.000 toereikend en effectief is. Het definitieve bedrag en de financiële dekking van de maatregelen zal binnen de huidige programmabegroting water worden gezocht.

Planning

De planning rond de uitwerking van de twee lijnen is als volgt:

- 27 november: eindproduct BWZ, statenbrief en notitie aanpak in Cie RGW;
- 11 december: eindproduct BWZ, statenbrief en notitie aanpak en statenbrief in PS;
- Februari 2018: Uitgewerkte regeling en budget in Kadernota 2018